

DODATAK

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 37, godina XIX
maj, 2014.

© Monos 2014

Za "Gračanički glasnik" ova promocija je više od promocije

*(sa promocije Gračaničkog glasnika,
broj 36 u Gazi Husrev-begovoj biblioteci,
24.1.2014.)*

Doc. dr. Omer Hamzić

Dozvolite mi da vas poselamim i pozdravim u ime Redakcije, u ime naše izdavačke kuće "Monos", naših pouzdanih sponzora, u prvom redu Općine Gračanica i brojnih saradnika – da vam se zahvalim što ste izdvojili vrijeme i odazvali se našem pozivu da zajednički obilježimo izlazak 36. broja Časopisa "Gračanički glasnik". Dozvolite mi takođe, da izrazim svoje zadovoljstvo što je naša prva promocija u Sarajevu, ne slučajno, jedna od prvih ovakvih manifestacija u ovom novom tek službeno otvorenom hajr-objektu. Više je od simbolike činjenica da se ovdje u ovoj velikoj riznici našeg narodnog pamćenja, nalaze i stare knjige iz Biblioteke učenog Hadži Halil efendije Trepanića, koje je početkom 18. stoljeća, taj naš poznati alim, kupovao i davao na čitanje svojim džematlijama u Gračanici. U nekom drugom vremenu te su knjige prenesene u Gazi Husrevbegovu biblioteku na trajno čuvanje i korištenje. Stoga nam je velika čast što nam je baš ova jedinstvena institucija naše duhovnosti, kulture i znanosti širom otvorila vrata, prihvatajući da bude domaćin i suorganizator promocije jednog kulturnog projekta iz Gračanice, rodnog grada Hadži Halil efendije i njegove biblioteke .

U želji da što više vremena večeras ostavimo za temu ovog broja našeg časopisa, nastojat ću da vam u najkra-

DODATAK

ćim crtama predstavim projekat “Gračanički glasnik”, apostrofirajući samo neke specifičnosti, domete i naša iskustva na području takozvane lokalne ili mikro historije. Prije toga, dozvolite mi da se kratko osvrnem na sadržaj ovog, 36. broja, koji pored centralne teme donosi još dvadesetak, priloga, razvrstanih po Programskoj koncepciji Časopisa u svoje već ustaljene rubrike.

Prvu polovinu sadržaja ispunjava najavljena tema broja: “Deseta godišnjica preseljenja Alije Izetbegovića”. U uvodnom redakcijskom osvrtu govori se o Aliji Izetbegoviću, prvenstveno kao o velikoj historijskoj ličnosti koja se ne može svojatati, a pogotovo dovoditi u neki, ne daj Bože, dnevno-politički kontekst. Slijede zatim radovi dvojice saradnika Glasnika iz Sarajeva, inače Gračanlija po rođenju i zavičajnosti. General Fikret Muslimović, sačinio je analizu političkih stavova Alije Izetbegovića, a Nihad Halilbegović, nekadašnji sekretar za odbranu grada Sarajeva, komandant prvog štaba Patriotske lige, objavljuje obiman memoarsko-historiografski prilog koji oslikava više zanimljivih mahom nepoznatih epizoda u životu i radu Alije Izetbegovića.

U centralnom dijelu teme broja podsjećamo na dvije ratne posjete predsjednika Izetbegovića općini Gračanica, 10. 11. 1993., odnosno 19. 10. 1994. godine. Konačno, u istoj rubrici, priložen je i jedan kraći izbor Izetbegovićevih izjava i citata, koji ilustriraju njegovu političku filozofiju, ali i, prije svega, jednu toplu ljudsku dimenziju, te nekoliko faksimila i napisa iz tadašnje ratne štampe u Gračanici.

Pored *Teme broja*, u drugom dijelu Časopisa, u rubrici “Prošlost” objavljujemo nekoliko historiografskih priloga, od kojih izdajamo prilog prof. Edina Šakovića, koji govori o prvom ulasku partizana u Gračanicu, 31. augusta 1943. godine i prilog našeg saradnika iz Zenice, magistra znanosti Mirze Džananića o posljedicama ubrzanog urbanističkog razvoja svoga grada nakon Drugog svjetskog

rata. Rubriku “Građa” otvaramo prilogom naše dugogodišnje saradnice iz Sarajeva, arhivistice Mine Kujović, koja na osnovu dokumenata Zemaljskog vakufskog povjerenstva piše o načinu na koji su odobrena sredstva za proširenje Osman-kapetanove medrese 1906. godine. Ističemo i prilog našeg mladog saradnika Edija Bokuna, koji je preveo i priredio jednu interesantnu i do sada nepoznatu njemačku vojno-političku analizu, iz oktobra 1943. g., koja baca više svjetla na položaj Bošnjaka muslimana u takozvanoj NDH.

U rubrici “Zavičaj” imamo čak pet radova. Izdajamo prilog magistra Rasmira Djedovića koji je istražio rodoslov jedne od starih i zaboravljenih gračaničkih familija – Mehmedoviće.

U rubrici “Riječ” objavljujemo izbor iz poezije gračaničkog mladog pjesnika Velida Beganovića, čija je zbirka “Priručnik za levitiranje”, osvojila prvu nagradu na prestižnoj književnoj manifestaciji “Slovo Gorčina”.

“Gračanički glasnik” je odavno našao svoje mjesto u svim značajnijim bibliotekama i kulturnim ustanovama u BiH. Otvorili smo stranice mnogim uglednim naučnicima, književnicima i umjetnicima koji su prepoznali i razumjeli “naš nijet” i podržali nas na najbolji način – svojim prilozima, stručnim savjetima, pohvalama i kritikama. Osim poznatih imena iz akademskog i kulturnog života BiH, među njima je i veliki broj vrijednih entuzijasta, sakupljača materijala i građe, zaljubljenika starina i poštovalaca kulturne i duhovne tradicije na ovim prostorima. (nezahvalno je izdvajati, a opet nemoguće nabrojiti sva ta ugledna imena. Iskoristit ću samo priliku da svima njima i sa ovog mjesta uputim riječi iskrene zahvalnosti i poštovanja).

Što se tiče historije (na što ću se ovdje fokusirati), izdržali smo na konceptu koji podrazumijeva – da je samo objektivnim naučnim činjenicama i argumentima, moguće objasniti i rasvijetliti mnogobrojne

pojave iz naše bliže i dalje prošlosti, razbijati dojučerašnje tabu teme, otklanjati fetišizaciju pojedinih historijskih događaja i ličnosti, mitomaniju i historijsku laž itd. Iako po definiciji spadamo u regionalnu ili lokalnu periodiku, nismo bježali ni od takozvanih velikih tema, kojima smo pristupali iz svog specifičnog ugla (nekad bi se reklo iz baze), neopterećeni stereotipima i nekim već uhodanim stazama takozvane velike historije ili etablirane istine ili prakse. Dokaz za to je, između ostalog, i tema ovog broja koja nas je večeras ovdje i okupila.

Programski mi smo, ipak, usmjereni na jedan određeni prostor, a konceptualno i tematski za kulturnu historiju. Zbog ograničenog vremena, ja ću samo nabrojati neka naša značajnija postignuća na tom planu.

U prvom redu, dakle, to je istraživanje kulturne historije Gračanice i njene okoline u najširem smislu: proučavanje arhitektonskog naslijeđa i ambijentalnih cjelina, kao i drugih elemenata materijalne i duhovne kulture. U fokusu je islamska baštinu—od historijata poznatijih starih džamija, medresa i drugih spomenika—sve do okolnih dovišta i kulturnih mjesta, starih mezaristana i turbeta.

Naši saradnici su objavili rezultate istraživanja stećaka u gračaničkom kraju, uključujući i veći broj ranije nepoznatih lokaliteta, započeli smo istraživanje srednjovjekovnog utvrđenog grada Sokola kod Gračanice, inicirali mjere zaštite ovog utvrđenja, koje je kasnije proglašeno nacionalnim spomenikom BiH. U okviru tih istraživanja, pronađena je, prevedena, obrađena i objavljena srednjovjekovna isprava iz 1449. g., u kojoj se prvi put spominje grad Soko, te potaknuto redefiniranje lokalnog identiteta vezivanjem za period srednjovjekovne Bosne. Općina Gračanica danas kao svoj službeni dan obilježava 2. juni, datum prvog spomena srednjovjekovnog grada Sokola u historijskim izvorima.

Zahvaljujući saradnji sa stručnjacima iz Orijentalnog instituta i drugih ustanova, afirmirali smo istraživanje ranije dosta za-

nemarenog razdoblja osmanske uprave na gračaničkom području. Prevedeni su, obrađeni i objavljeni osmanski popisni defteri iz XVI. stoljeća, koji se odnose na gračanički kraj, te otkupljen od ranijih vlasnika i dat na prevođenje sidžil gračaničkog kadije s kraja XVIII. stoljeća. Obradujući temu “Gračanica i Gradašćevici”, pokrenuli smo inicijativu, za izgradnju turbeta Ibrahim-begu Gazibegoviću, jednom od suboraca i najbližih saradnika Husein-kapetana Gradašćevića, čiji smo lik opisali, a mezar evidentirali u jednom mezarju blizu Gračanice.

Priredili smo i objavili veći broj ranije nepoznatih arhivskih dokumenata koji se odnose na austrougarski period i period između dva svjetska rata, početke modernizacije izgradnje infrastrukture, školstva itd. U skladu sa novim saznanjima, kroz konkretna istraživanja na terenu, redefinisali smo ustaljene stereotipe i dogme nekadašnje historiografije koje se odnose na period Drugog svjetskog rata i neposrednog poraća, a posebno kada su u pitanju žrtve “blajburškog zločina”.

Potakli smo i objavili više historijsko-etnografskih prikaza i skica pojedinih gračaničkih mahala, kao i većine seoskih naselja na općini, pokrenuli istraživanje rodoslovlja pojedinih familija, zabilježili mnoga usmena kazivanja, zanimljiva sjećanja itd.

Istražili smo i objavili biografije više znamenitih Gračanlija, među kojima, ovom prilikom ističemo samo pet-šest imena: Ibrahim ef. Mehinagića, zatim lik i djelo Tajiba ef. Okića, Ali-Rize Prohića, doktora Mustafe Kamarića, Adema Osmanbegovića, Muhamed ef. Mašića i dr.

U okviru svoje dodatne ili takozvane proširene djelatnosti, Časopis se pojavljuje kao pokretač i organizator raznih kulturnih aktivnosti u širem okruženju, posebno u Gračanici. Između ostalog, nositelji smo stalne inicijative za evidenciju, proučavanje i valorizaciju kulturnog naslijeđa Gračanice i okoline, te njegovu adekvatnu zaštitu i promovisanje. Nije slučajno što je Gračanica danas

općina sa srazmjerno najvećim brojem proglašanih nacionalnih spomenika u BiH. Djelujući kroz Časopis, pomogli smo formiranje jedne nevladine organizacije za zaštitu kulturno-historijskog naslijeđa, uradili, a potom nadležnim organima ustupili, te objavili Elaborat kojim se pokreću neka aktualna pitanja obilježavanja značajnih događaja i ličnosti u lokalnoj sredini, sačinili Elaborat zavičajne muzejske zbirke, prijedlog idejnog rješenja revitalizacije gračaničke sahat-kule, definirali pravce zaštite i korištenja nekih manje poznatih lokalnih prirodnih resursa, pokrenuli program afirmacije posebnih oblika ženskog ručnog rada "kere", koji je rezultirao formiranjem Udruženja "Gračaničko keranje" itd..

Časopis je bio organizator ili suorganizator mnogih javnih tribina, stručnih i naučnih skupova, od kojih bih istakao samo dva: Naučni skup "Istraživanje lokalne historije u BiH", organizovan u Gračanici, u saradnji sa Institutom za istoriju iz Sarajeva, koji je opredijelio neke nove pravce naše historiografije u segmentu budućih takozvanih malih, lokalnih istraživanja i naučni skup "Život

i djelo Muhameda Tajiba ef. Okića, koji smo organizovali u saradnji sa Tuzlanskim muftijstvom i Medžlisom Islamske zajednice u Gračanici.

I da skratim: u dosadašnjih naših 36 brojeva, na preko 4.000 stranica, obrađeno je i naučno dokazano da Gračanica ima bogatu kulturnu historiju i da je prošla kroz sve historijske periode kroz koje je prošla i država BiH. U BiH ima najmanje 50 gradova i općina sličnih Gračanici. Iskustva i rezultati ovog Časopisa dokaz su da svaka od njih može imati ovakav časopis, materijalno i organizaciono izdržati ovakav jedan koristan projekat. To bi bilo od velikog značaja ne samo za historiografiju BiH i za neke buduće historijske sinteze, već i za potvrdu o postojanju ne samo bujnog i zanimljivog života u malim sredinama, već i postojanju državno-pravnog kontinuiteta ove zemlje. Konačno, ovo svoje izlaganje završit ću sa željom, ako nije previše neskromno—da svaka bosansko-hercegovačka čaršija ima najmanje jedan svoj "Gračanički glasnik".